

TEORETICKÉ PRÍSPEVKY / THEORETICAL CONTRIBUTIONS

Erotic dreams and psychotherapy

Erotické sny v psychoterapii

Dušan FÁBIK & Jana FÁBIKOVÁ

Abstract

The paper focuses on dreams with erotic content in the psychotherapeutic process. The first part defines the concept of erotic dreams and describes their frequency in the general population. Subsequently, the paper analyses their possible origin. Based on previous research, it precludes the understanding of erotic dreams in Freud's sense as unfulfilled, infantile desires. It also questions erotic dreams as an expression of our sexuality reflected in a dream experience. The article concludes that erotic dreams and adjoint objects symbolize the detached tendencies from our wakefulness. Erotic desire represents the desire of the ego, which needs to merge and integrate given impulses.

Key words: *sexuality, dream interpretation, personality integration*

ÚVOD

Termín *erotický* odkazuje na aspekty prežívania týkajúce sa sexuálnej túžby, sexuálnych činností či pohlavného aktu. V tomto kontexte možno vymedziť *erotické sny* „výskytom sexuálne motivovaných činností, ako je flirtovanie, bozkávanie, pohlavný styk či masturbácia, rovnako aj sledovaním sexuálnych činností“¹ (Schredl & Göritz, 2020, s. 131).

Erotické sny sa zdajú byť podľa mnohých štúdií relatívne bežným obsahom snov. Schredl a kol. (2004) skúmali sny 444 jednotlivcov vo veku mladej dospelosti. V dotazníku, ktorý obsahoval 55 základných snových tém boli *sexuálne skúsenosti* v sne zaradené na treťom mieste (po téme školy a *prenasledovaní*). V kanadskej štúdii (Nielsen a kol., 2003), na vzorke študentov, bola téma *sexuality* dokonca druhá najfrekvencovanejšia (po *prenasledovaní*). Percentuálne frekvenciu erotických snov vyjadrili Schredl a Göritzová (2020) online štúdiou pri vzorke 823 participantov s priemerným vekom 49,24 (rozsah 20 až 90) rokov na 17%, pričom až 82,87 zažilo niekedy erotický sen. Podobné výsledky priniesla aj online štúdia Schredl a kol. (2019) na bohatej vzorke 2907 participantov s priemerným vekom

45,88 (rozsah 16 až 92) rokov, kde sa taktiež ukázalo, že takmer pätina všetkých snov súvisí s erotikou. Iný výsledok priniesol výskum Geißler & Schredl (2020), v ktorom si 425 vysokoškolských študentov zapisovalo svoje sny a výskumníci ich následne podrobili analýze. Zistili, že len 6% snov obsahuje erotickú tému. V tomto prípade však respondenti vedeli, že ich sny budú analyzované, čo mohlo viesť k určitej selekcii svojich intímnych snov.

INTERPRETÁCIA EROTICKÝCH SNOV

Erotické sny sa radia oproti lucidným snom, nočným morám, alebo iným špecifickým snom, k menej skúmaným, čo spôsobuje, že ich vznik neobjasňuje žiadna konzistentná teória. Klasické poznatky Sigmunda Freuda nás vedú k **úvahám**, že sny s erotickým obsahom sú vyjadrením našich infantilných prání a erotických túžob. Ako príklad možno uviesť sen Freudovho (1969) pacienta, ktorý sníval o fajčiacom židovskom strýkovi, pričom sa s ním maznala neznáma žena, dej sa odohrával v sobotu. Pri asociovaní ku konkrétnym snovým prvkom klient poznamenal: strýko je zbožný muž, ktorý by nikdy nič hriechne-

ho neurobil. K žene ho napadlo, že sa správala a maznala ako matka. Podľa Freuda sen znamenal, že pre pacienta je maznanie sa s matkou niečo rovnako zakázané ako pre zbožného židovského človeka fajčenie v sobotu. V tomto prípade badal infantilné pranie maznať sa s matkou. Spomeňme aj príklad od súčasného psychoanalytika. Gabbard (2005) napríklad predkladá sen, v ktorom sa istej žene sníva o incestnom vzťahu medzi jej sestrou a otcom. Gabbard (2005, s. 135) sa na základe voľných asociácií k predchádzajúcemu dňu, kedy klientka vnímala blízky vzťah otca a jej sestry cez mechanizmus snovej cenzúry, t. j. presunu (v sne je klientka znázorená podľa Gabbarda jej sestrou) vysvetlil, že sa jedná „o pranie mať svojho otca pre seba a triumfovať nad svojou sestrou“. Opäť teda badáme infantilné pranie, konkrétne „vlastniť“ svojho otca.

Zásadným nedostatkom týchto výkladov zostáva, že „neexistujú nijaké empirické údaje podporujúce existenciu snovej cenzúry“ (Cheniaux, 2006, s. 169). Koncept presunu, ako sme ho videli v Gabbardovom príklade, je preto značne spochybnený, na čo poukázali aj viaceré aktuálne štúdie (napr. Domhoff, 2000; Zhang & Guo, 2018). Takisto výklad snov, v ktorom je jedna osoba v sne nahradená inou (vo Freudovom príklade je matka symbolizovaná neznámou

ženou) je koncept, pri ktorom „nie sme presvedčení o jeho vedeckej zmysluplnosti“ (Fábik, 2020, s. 25), nakoľko sa do dnešného dňa nenašiel výskum, ktorý by ho exaktne potvrdil. Domnievame sa preto, že definovanie erotických snov ako infantilných túžob naráža na mnohé vedecké prekážky.

Ďalšia hypotéza, ktorá sa núka, je kompenzačná teória snívania, podľa ktorej by sme mohli predpokladať, že ľudia s nenaplnenými sexuálnymi potrebami môžu častejšie snívať erotické sny a naopak. V tomto prípade sme však konfrontovaní s výskumami, ktoré nepreukázali dostatočný vzťah medzi erotickými snami a našim sexuálnym správaním. Schredl a kol. (2009) napríklad na vzorke 70-tich osôb vo veku mladej dospelosti zistili, že nejestvuje žiadny vzťah medzi frekvenciou koitu či masturbácie a frekvenciou erotických snov. Ďalší výskum (Walsh & Walsh, 2002) zase nepreukázal vzťah medzi počtom sexuálnych partnerov a frekvenciou erotických snov, čo značí, že väčšia benevolencia k novým sexuálnym zážitkom taktiež neovplyvňuje výskyt erotických snov. Vzťah nebol opakovane nájdený (Schredl & Göritzová, 2020, Schredl, 2011) ani medzi frekvenciou erotických snov a rôznymi parametrami partnerského života (život s partnerom či bez partnera), z čoho možno deduko-

1 v orig. „... occurrence of sexually motivated actions such as flirting, kissing, intercourse or masturbation as well as watching sexual actions.“

vať, že ani prežívanie partnerskej intimity v živote človeka nemá dopad na frekvenciu erotických snov. Dôležitým poznatkom je aj fakt, že snívajúci neraz zažívajú erotické sny s osobami, ktoré nie sú príťažlivé a sú dokonca v bdelom živote odpudzujúce (napr. Yu & Fu, 2011), čo opäť sponchyňuje predstavu, že erotické sny skutočne súvisia s našim erotickým správaním v bdelosti.

OBJEKTY V SNE AKO SYMBOLY INTRAPSYCHICKEJ DYNAMIKY

Relevantným vysvetlením zostáva predpoklad, že objekty našej erotickej túžby majú v snoch symbolický význam. Základy týchto úvah položila analytická psychológia na čele s Carlom Jungom, ktorý ako prvý uviedol, že „všetky obsahy nášho nevedomia sú konštantne projekované do nášho okolia“ (Jung, 2017, s. 196-197), takže mnohé vlastnosti prisudzované objektu sú v skutočnosti subjektívne obsahy. Jung (2017) zastával názor, že keď sen vytvára akékoľvek predstavy, sú to primárne naše predstavy, do ktorých je votkaná celá naša bytosť. Vyplýva z toho, že erotická túžba v našich snoch voči určitým objektom je projekciou túžby po určitých spôsoboch jednania či prežívania. Inak povedané, emócia v sne nie je smerovaná interpersonálne voči objektu nachá-

dzajúcom sa v bdelom živote, ale je intrapsychická, čiže vyplývajúca zo spôsobu, akým sa ego snívajúcich vzťahuje k rôznym impulzom k jednaniu a prežívaniu. Ilustračný sen môžeme uviesť od Jungovej blízkej kolegyne Marie-Louise von Franz (2017), v ktorom bol snívajúci eroticky *prítahovaný obrovskou, krásnou medvedicou*. Von Franz (2017) vďaka analýze uviedla, že erotic- ká túžba zrkadlila túžbu po prijatí a splynutí s primitívnejšou formou svojej animy. Sen teda značí silné integračné tendencie.

Jungove predpoklady boli podpo- rené aj autormi ďalších psychote- rapeutických prúdov ako je Boss (1994), Perls (1996) či Szondi (in Schlegel, 2004). Uvedení autori síce využívali odlišnú terminológiu pri práci so snami (Boss napríklad pre- feroval termín danosti osoby pred projekciami), avšak rovnako uva- žovali, že snový obsah zrkadlí určité špecifikum úzko späté s prežíva- ním snívajúceho. Fritz Perls (1996), predstaviteľ Gestalt terapie, naprí- klad predkladá sen, v ktorom stojí klient *uprostred jaskyne. Nachádza- jú sa tam zdeformovaní ľudoo- py, ktorí súložía s ešte viac zdeforma- nou ženou. Po chvíli sa k ním pridá sám snívajúci a rovnako so ženou súloží*. Vďaka práci so snom získal klient vhlad, že sen zrkadlí túžbu a potenciálnu integráciu bezmyš- lienkovitého jednania, resp. stavu

vyprázdnenej mysli. Zaujímavý sen popísal aj predstaviteľ daseinsanalý- zy Oldřich Čálek (2010), v ktorom sa snívajúca *zúčastnila svadobnej veselice. Náhle sa ocitla v postran- nej izbe, kde sa s ňou začala eroticky zblížovať neznáma žena. Celý sen bol príjemný*. Podľa Čálka (2010) pod- robný výklad ukázal, že sen u pa- cientky ohlasoval prijatie zrelého ženstva, ktoré bolo do súčasnosti následkom nepriaznivého vývinu „zakrpatené“. Leopold Szondi (in Schlegel, 2004) zase uvádza sen, v ktorom sa mužovi so seladónskym správaním sníva ako súloží v posteli v podobe ženy dona Juana. Szondi vysvetľuje, že v sne snívajúci stre- táva svoju odštiepenú ženskú časť. Sen teda predstavuje „participáciu“ dvoch polovic osobnosti.

Na základe predložených ukážok vidíme, že objekty erotickej túžby symbolizujú podľa uvedených au- torov časti samotných snívajúcich. Zásadným faktom je, že tieto úvahy majú v súčasnosti silnú podporu aj vo viacerých výskumoch a štúdiách (napr. Barrettová, 1996; Fábik, 2020; Hartmann, 2013; Roesler, 2020, 2018a, 2018b), ktoré preukázali, že objekty v sne sú symbolickým zná- zornením rôznych neintegrovateľných častí psychiky. Bližšie môžeme po- písať napríklad štúdiu od Roeslera (2018a), v ktorom nezávislí posu- dzovatelia analyzovali sny pacientov z celého priebehu psychoterapie,

pričom o klientoch nemali žiadne informácie. Štúdia preukázala, že na začiatku psychoterapie boli pacienti vo svojich snoch často ohrozovaní rôznymi postavami či zvieratami. S rastúcou silou ega v bdelosti však boli snívajúci stále schopnejší vy- rovnať sa s konfliktmi a ohrozením aj v sne, čo podľa Roeslera zrkad- lí rastúcu schopnosť vyrovnáť sa s mnohorakými vnútornými impul- zami či tendenciami počas bdenia. Roesler (2018b) uvádza aj konkrét- nu snovú sériu jedného z pacientov, v rámci ktorej bol pacient na počiat- ku psychoterapie opakovane ohro- zovaný psami. V neskorších fázach sa toto ohrozenie zmierňovalo, až nakoniec symbol psov zmizol. Ro- esler vysvetľuje, že pacient v prie- behu psychoterapie spoznal, prijal a konštruktívne vyriešil svoje (agre- sívne) impulzy a prestal zažívať ich ohrozujúcu silu v obraze psov.

Z Roeslerových výskumov (2020, 2018a, 2018b), ale aj mnohých ďal- ších vyplýva (napr. Barrettová, 1996; Fábik, 2020; Hartmann, 2013), že objekty v sne znázorňujú naše vlast- né časti psychicky. Pokiaľ po týchto objektoch eroticky túžime, príp. sa erotické pudenie naplní, sen podľa mnohých významných predstavi- ťov (Boss, 1994, Čálek, 2010, Jung, 2017, Perls, 1996, Szondi, in Schle- gel, 2004, von Franz, 2017) symbo- lizuje túžbu po prijatí a integrovaní určitých impulzov, tendencií či

stavov. Uvedené predpoklady ilustrujeme aj na vlastných ukázkach z praxe:

KAZIUSTIKY UKÁŽKA 1

38-ročnej klientke trpiacej dlhodobou životnou nespokojnosťou a depresívnym prežívaním sa sníval nasledujúci sen.

Veľmi ma priťahoval jeden muž. Bol farmár. Zaujímavé bolo, že bol o dosť starší, pribratý, neupravený a vo svojej podstate neatraktívny. Aj tak som po ňom túžila a doslova ho naháňala. Myslím, že na konci sme mali sex.

Uvedený sen obsahuje snový obraz farmára. Mnohé psychoanalytické koncepcie by mohli špekulovať, či farmár nesymbolizuje otca snívajúcej, partnera či inú postavu. Nakoľko však vedecké dôkazy nepotvrdzujú tento koncept, môžeme uvažovať, že v obraze farmára sa zrkadlia neintegrovane, odštiepené tendencie snívajúcej. Priblížme si spôsob práce s daným snom.

Pri popise sna klientka zdôrazňovala emócie v ňom, konkrétne veľkú túžbu a radosť. Prvotné asociácie klientky uviedli, že *farmári žijú veľmi jednoduchým životom, starajú sa o pôdu, s ničím sa nestresujú a majú pekný, pokojný život*. Ďalšie doplňujúce asociácie a prvotné odpovede len rozširovali a neprinášali iné,

odlišné nápady. Z týchto odpovedí bolo možné predpokladať, že obraz farmára symbolizuje jej vlastnú túžbu po jednoduchom a pokojnom živote.

Po asociáciách nasledovalo parafrázovanie prežívaných emócií a asociovaných myšlienok: *“v sne sa túžite dostať do kontaktu s niečím, čo by mohlo symbolizovať Vašu tendenciu k pokoju či nenáročnosti a pohode... Podľa sna po tom veľmi túžite, premýšľam, že preto to sen môže znázorňovať až v erotickom kontexte. Napadá Vám k tomu niečo?”.* Pre klientku nebola táto otázka náročná. Pomerne rýchlo si uvedomila, že myšlienky týkajúce sa pokoja a harmónie sú v kontexte jej hektického pracovného života pomerne frekventované. Neraz sa pristihne, ako odkladá príjemné stránky života a preferuje tie pracovné.

UKÁŽKA 2

31-ročná klientka referovala tento sen.

Bývalý priateľ ma vedie do práce autom. Sledujem a “žeriem” každý jeho pohyb. Je pre mňa ako svätý obrázok. Cítim, že som doňho zaľúbená. Bozkáva ma a vystupujem z auta.

Uvedený sen obsahuje reálnu postavu zo života snívajúcej. Mohli by sme sa domnievať, že sen značí erotickú túžbu snívajúcej voči bý-

valému priateľovi, avšak klientka sa s daným mužom nestretla približne 5 rokov a v jej aktuálnom živote nezohráva žiadnu úlohu. Pokiaľ chceme odhaliť význam sna, musíme opäť postupovať podľa aktuálnych výskumov a považovať postavu bývalého priateľa za neintegrovanú zložku psychiky.

Snívajúca pri analýze charakteristík a vlastností daného muža pomenovala ako najvýznamnejšiu vlastnosť *egoizmus*. Egoizmus, vo forme presadzovania si vlastných záujmov, snívajúca intenzívne vo svojich rodinných vzťahoch potláčala, hoci túžba presadiť svoje postoje bola nesmierna. **Táto popieraná túžba** sa následne v uvedenom symbole a erotickom kontexte objavila v sne.

UKÁŽKA 3

34-ročná klientka referovala sen.

Bola som „zaláskovaná“ do červeného čerta s mohutnými rohmi. Pozerala som sa na neho, do jeho tváre, očí. Mal mierumilovný pohľad, z ktorého sálalo dobro. Hovorila som mu, nežne „ty nie si zlý, aj keď si čert...“ . Ku koncu sna sme spolu mali sex.

Klientka k postave čerta asociovala dominanciu, silu, moc. Tento impulz, ktorý dlhodobo potláčala, sa stal so zmenou postoja v priebehu

terapie prijateľnejším (*mierumilovnejším*), vďaka čomu ho mohla akceptovať a integrovať. V sne je táto integrácia symbolizovaná sexuálnym stykom.

DISKUSIA

Výskumy a štúdie (napr. Barrettová, 1996; Fábik, 2020; Hartmann, 2013; Roesler, 2020, 2018a, 2018b) naznačujú, že objekty v sne možno interpretovať ako jednotlivé časti našej psychiky, t. j. ako naše impulzy, tendencie či stavy. Erotická túžba voči určitým objektom v sne teda symbolizuje intenzívnu túžbu po niektorých impulzoch, tendenciách či stavoch v bdelosti. Na podklade uvedených kazuistik sme videli, že aj neznáme postavy v sne (ukážka č. 1), známe postavy (ukážka č. 2) či fantazijné bytosti (ukážka č. 3) naznačujú jednotlivé časti psychiky.

Týmito závermi sme zostali v súlade s mnohými významnými autormi (napr. Boss, 1994; Čálek, 2010; Jung, 2017; Perls, 1996; Szondi, in Schlegel, 2004; von Franz, 2017), ktorí už pred desiatkami rokov chápali erotickú túžbu v sne ako potenciálny integračný proces a sexuálny akt v sne ako samotnú integráciu. V tomto kontexte pripomeňme výrok starší ako pol storočia od von Franz (2017, s. 201) tvrdiaci, že „pudenie k celosti sa často objavuje v zastrenej forme, v neprekonateľnej

vášnivej láske, ktorú môže človek cítiť k druhému človeku“.

Na základe spomenutých poznatkov môžeme badať enormný význam erotických snov v celom procese psychoterapie. Vieme totiž, že primárnym cieľom mnohých psychoterapeutických prístupov je integrácia celej osobnostnej štruktúry klienta. Erotické sny nám v priebehu psychoterapie integráčnej tendencie aj samotný integráčny proces môžu ohlasovať, pričom špecifickým rozhovorom a analýzou erotického sna môžeme integráciu ešte viac podporiť. Práve integrácia rôznych aspektov samého seba má obrovský potenciál pre rast osobnosti a životnej spokojnosti. Ako uvádza Dieckmann (2010, s. 38), keď dve tendencie „vzájomne splynú a vstúpia do tvorivého vzťahu, môže byť ovplyvnený celý psychodynamický proces klienta v psychoterapii a nakoniec viesť ku zvládnutiu konfliktných situácií“. Dodajme, že integrácia osobnosti môže byť podľa mnohých autorov v snoch symbolizovaná aj inými obrazmi než pohlavným aktom. Výskumníci, aj psychoterapeuti v praxi (Barrett, 1996; Dieckmann, 2010; Hašto, 1994) spomínajú najmä symbol svadby, ktorá býva v snoch rovnako sprevádzaná intímnou či priamo erotickou túžbou.

ZÁVER

Príspevok poukázal, že objekty v sne možno interpretovať ako jednotlivé časti samotného snívajúceho. To, že snívajúci cíti erotickú túžbu voči daným objektom značí jeho tendenciu po splynutí s určitou časťou seba samého (impulzom či tendenciou). Na základe uvedeného predpokladáme, že erotické sny môžu symbolizovať integráciu jednotlivých častí osobnosti klienta v rámci jeho intrapsychickej dynamiky.

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na sny s erotickým obsahom v psychoterapeutickom procese. Na začiatku vymedzuje pojem erotické sny a popisuje ich frekvenciu v bežnej populácii. Následne príspevok vysvetľuje ich možnú interpretáciu. Na podklade výskumných prác vylučuje ponímať erotické sny vo Freudovom význame ako nenaplnené, infantilné túžby. Takisto spochybňuje erotické sny ako výraz našej sexualita zrkadliaci sa v snovom prežívaní. Príspevok prichádza k záveru, že erotické sny a objekty v nich symbolizujú neintegrovane tendencie z bdelosti. Erotická túžba zase značí túžbu ega po splynutí a integrovaní daného impulzu.

Kľúčové slová: sexualita, výklad snov, integrácia osobnosti

REFERENCIE

- Barrett, D. (1996). *Dreams in Multiple Personality*. In D. Barrett (Ed.): *Trauma and Dreams* (pp. 68-81).
- Boss, M. (1994). *Včera v noci se mi zdálo*. Praha: Grada Avicenum, 1994.
- Čálek, O. (2010). *Daseinsanalytický výklad snu*. Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Dieckmann, H. (2010). *Sny jako řeč duše. Hlubinněpsychologický výklad snů*. Praha: Portál.
- Domhoff, G. W. (2000). *Moving Dream Theory Beyond Freud and Jung*. Paper presented to the symposium "Beyond Freud and Jung?", Graduate Theological Union, Berkeley, CA.
- Fábik, D. (2020). *Analýza výkladu snov na úrovni subjektu*. *Psychoterapie*, 14(1), 17-27.
- Freud, S. (1969). *Vybrané spisy I*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství.
- Gabbard, G. O. (2005). *Dlhodobá psychodynamická psychoterapia*. Trenčín: Vydavateľstvo F.
- Geißler, C. & Schredl, M. (2020). *College students' erotic dreams: Analysis of content and emotional tone*. *Sexologies*, 29(1), 11-17.
- Hartmann, E. (2013). *Sny. Podstata a funkcie snívania*. Trenčín: Vydavateľstvo F.
- Hašto J. (1994). *Interpretácia symbolov s prihliadnutím k archetypovým významom*.
- Cheniaux, E. (2006). *Dreams: integrating psychoanalytic and neuroscientific views*. *Revista de Psiquiatria do Rio Grande do Sul*, 28(2), 169-177.
- Jung, C. G. (2017). *Výbor z díla I. Základní otázky analytické psychologie a psychoterapie v praxi*. Brno: Holar.
- Nielsen, T. A., Zadra, A., Simard, V., Saucier, S., Stenstrom, P., Smith, C., Kuiken, D. (2003). *The typical dreams of Canadian university students*. *Dreaming*, 13(4), 211-235.
- Perls, F. (1996). *Gestalt terapie doslova*. Votobia.
- Roesler, C. (2018a). *Dream content corresponds with dreamer's psychological problems and personality structure and with improvement in psychotherapy: A typology of dream patterns in dream series of patients in analytical psychotherapy*. *Dreaming*, 28(4), 303-321.
- Roesler, C. (2018b). *Structural dream analysis: A narrative research method for investigating the meaning of dream series in analytical psychotherapies*. *International Journal of Dream Research*, 11(1).
- Roesler C. (2020). *Jungian theory of dreaming and contempora-*

- ry dream research - findings from the research project 'Structural Dream Analysis'. The Journal of Analytical Psychology, 65(1), 44-62.*
- Schlegel, L. (2004). *Základy hlbinej psychológie s osobitným zreteľom na neurozológiu a psychoterapiu*. Trenčín: Vydavateľstvo F.
 - Schredl, M. (2011). *Dreams of romantic partner in a dream series: comparing relationship periods with periods of being separated*. *International Journal of Dream Research, 4(2), 127-131.*
 - Schredl, M., & Göritz, A. (2020). *Frequency of erotic dreams and relationship status: An online study*. *International Journal of Dream Research, 13(1), 131-133.*
 - Schredl, M., Geißler, C., & Göritz, A. S. (2019). *Factors influencing the frequency of erotic dreams: An online study*. *Psychology & Sexuality, 10(4), 316-324.*
 - Schredl, M., Desch, S., Roming, F., Spachmann, A. (2009). *Erotic dreams and their relationship to waking-life sexuality*. *Sexologies, 18, 38-43.*
 - Schredl, M., Götz, S., & Wittman, L. (2004). *Typical dreams: Stability and gender differences*. *The Journal of Psychology Interdisciplinary and Applied, 138(6).*
 - Von Franz, M-L. (2017). *Proces individuace*. In Jung, C., *Člověk a jeho symboly*. Praha.
 - Walsh, A. & Walsh, V. (2002). *Gender differences in sexual dreaming, disinhibition, and number of coital partners*. *Free Inquiry in Creative Sociology, 30(2), 211-219.*
 - Yu, C. & Fu, W. (2011). *Sex dreams, wet dreams, and nocturnal emissions*. *Dreaming, 21(3), 197-212.*
 - Zhang, W., & Guo, B. (2018). *Freud's Dream Interpretation: A Different Perspective Based on the Self-Organization Theory of Dreaming*. *Frontiers in Psychology, 9.*

AUTORI:

PhDr. PaedDr. Dušan FÁBIK,
PhD.,

Katedra psychológie a patopsychológie,
Pedagogická fakulta
Univerzity Komenského v Bratislave,
e-mail: fabik7@uniba.sk

Mgr. Jana FÁBIKOVÁ